

Navn	Nasjonal lederutdanning for styrere i barnehager - Styrerutdanningen i Midt-Norge
Engelsk navn	National Leadership Education for Directors of Early Childhood Education and Care institutions – The Education for Directors in Mid-Norway
Studiepoeng	30 studiepoeng
Heltid / deltid	Deltid
Type studium	Studieenhet 30 studiepoeng på høyere nivå
Antall semester	3 semester
Startsemester	Vår 2013
Opptak	Opptaket skjer gjennom Utdanningsdirektoratet. Søknadsfrist 15. mars 2012.
Faglig kontaktperson	Kari Hoås Moen
Gjelder for studentkull	Vår 2013 – Vår 2014

Godkjenning av studieplanen

Godkjent av DMMHs styre, 28. mars 2011

Godkjent av Program for lærerutdanning ved NTNU for innpasning i NTNUs master i skoleledelse 18.
februar 2011

Godkjent for innpasning i master i førskolepedagogikk av fagråd ved Pedagogisk institutt ved NTNU
29. mars 2011.

Sist endret 12. desember 2012: Betegnelse fra fagplan til studieplan, redaksjonelle endringer, antall arbeidskrav og pensum.

Kort om studiet

Styrerutdanningen i Midt-Norge er en nasjonal lederutdanning for barnehagestyrere. Studiet skal kvalifisere styrere i barnehagen til å lede barnehagen på en måte som sikrer og utvikler høy kvalitet på arbeidet. Gjennom utdanningen skal studenten bli bedre i stand til å lede barnehagens virksomhet i samspill med omgivelsene. Utvikling av egen identitet som leder vil være et gjennomgående tema i hele utdanningsløpet. Dronning Mauds Minne Høgskolen er ansvarlig tilbyder for studiet i samarbeid med Høgskolen i Nord-Trøndelag og Faveo Prosjektledelse AS.

Målgruppe

Studiets målgruppe er nytilsatte styrere og styrere med erfaring ansatt i private og offentlige barnehager. Med styrer forstår vi den som har både faglig ansvar, administrativt ansvar og personalansvar i barnehagen. Betegnelsen styrer/enhetsleder brukes gjerne i kommunale barnehager, mens flere private barnehager ofte bruker tittelen daglig leder.

Videre studier

Styrerutdanningen i Midt-Norge kan *innpasses i NTNUs masterprogram i skoleledelse og DMMH/NTNUs masterprogram i førskolepedagogikk*. Ut over dette gir studiet mulighet for opptak til forskjellige andre masterprogram. Ved opptak til masterprogram vises det til gjeldende opptakskrav ved disse institusjonene.

Yrkesmuligheter

Styrerutdanningen i Midt-Norge er et kompetansehevende tiltak for styrere i barnehagen.

Innledning

Utdanningstilbudet skal kvalifisere styrere til å bli bedre i stand til å lede barnehagens virksomhet i samspill med omgivelsene på en måte som fremmer kvalitet. Barnehagens styrer har det overordnede ansvaret for at barnehagen drives i samsvar med samfunnsmandatet og relevant lov- og regelverk.

Som pedagogisk ansvarlig for barnehagen, må styrer ha kunnskap om barns læring og utvikling under ulike betingelser. Å være styrer fordrer oppfølging av det pedagogiske arbeidet, foreldresamarbeidet og personalet i barnehagen. Gjennom studiet skal studenten utvikle sin kompetanse i å utvikle barnehagen til en lærende og omstillingsdyktig organisasjon. Et gjennomgående tema i hele utdanningsløpet vil være utvikling av egen identitet som leder. I studiet legges det vekt på å bygge bro mellom teori og erfaringsbasert kunnskap.

Læringsutbytte

Studenten:

- kan reflektere over sin egen rolle som leder og sin lederidentitet
- kan håndtere press, motsetninger og dilemmaer på en måte som gir grunnlag for positiv utvikling som leder
- har inngående kunnskap om barnehagens samfunnsmandat med vekt på omsorg, lek, læring og danning og barnehagens verdigrunnlag
- kan utøve målrettet og dynamisk ledelse av det pedagogiske arbeidet i barnehagen
- kan skjelve mellom dokumenterbar kunnskap og meningsytringer på barnehagefeltet
- har inngående kjennskap til ulike former for styring i barnehagesektoren
- har inngående kunnskap om relevante lover og forskrifter i forhold til barnehagen
- kan analysere og drøfte problemstillinger i barnehagen med utgangspunkt i ulike teorier om ledelse
- kan anvende ulike teorier og perspektiver i arbeidet med å analysere og utvikle egen barnehage som organisasjon i samspill med omgivelsene
- kan anvende ulike modeller og metoder for kommunikasjon, veiledning og konflikthåndtering
- har grundig forståelse for barnehagen som lærende organisasjon
- har inngående kunnskap om ulike endringsstrategier i barnehagen
- kan tilrettelegge for å fremme nytenking og innovasjonsprosesser i barnehagen

Innhold

Modul 1: Ledelse av barns læring og utvikling

Barnehagen er en sentral arena for førskolebarns danning gjennom omsorg, lek og læring, og barnehagens styrer har det overordnede ansvaret for å ivareta dette. Styrer har ansvar for at barnehagelovens formål og verdigrunnlag, samt rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver blir realisert. Som øverste pedagogiske leder i barnehagen, har styrer det overordnede ansvaret for det pedagogiske arbeidet, for at personalet får veiledning og for utvikling av barnehagens kvalitet. Styrerens evne til å involvere og engasjere medarbeidere til utvikling av en felles pedagogisk plattform og arbeide med å nå felles mål i samarbeid med foreldre, vil være viktig for kvaliteten. I denne sammenheng blir involvering, forankring og relasjonsbygging sentrale aspekter, på linje med å formulere høye ambisjoner, systematiske handlingsplaner, evaluering og oppfølging. Følgende innholdselementer omhandles under dette hovedtemaet:

- barnehagens samfunnsmandat
- barndom i barnehage, barnehagen som barndomsarena
- utvikling av barnehagen som en arena for lek, læring og omsorg
- kvalitetsutvikling i barnehagen
- å lede assistenter og førskolelærere
- målrettet og dynamisk ledelse av det pedagogiske arbeidet
- barnehagen i samvirke med foreldre og lokalmiljø

Modul 2: Barnehagen i samfunnet

Barnehagen er en samfunnsinstitusjon, og styrer har det overordnede ansvar for at barnehagens samfunnsmandat blir realisert. Administrativ ledelse i barnehagen innebærer at styrer må ha god kjennskap til lover og forskrifter som regulerer barnehagevirksomheten. Styrer må videre ha god samhandlingskompetanse i forhold til barnehageeier, kommunen som barnehagemyndighet, statlige organer og andre samarbeidspartnere innen oppvekstsektoren. Styrer har det overordnede ansvaret for barnehagens drift innenfor de rammer som barnehageeier har fastsatt. Lederen vil ofte måtte balansere en rekke hensyn opp mot hverandre. Det kan være hensyn til barnehageeier, politisk definerte mål, realisering av lovverket og rammeplanen, hensyn overfor brukerne, åpenhet og innsyn i

beslutningsprosesser, faglig skjønn, likebehandling og kostnadseffektivitet ved bruk av offentlige midler. Følgende innholdselementer omhandles:

- ulike typer styring og styringsverktøy for kvalitetssikring og økonomisk styring
- lover og forskrifter som angår barnehagen
- private og offentlige eide barnehager
- makt og påvirkning i barnehagesektoren
- forståelse av og ferdigheter i demokratisk ledelse
- samarbeid med eksterne instanser

Modul 3: Barnehagen som organisasjon

Barnehagen er en arbeidsorganisasjon, og styrer er leder for personalet. Styrere har et overordnet ansvar for at barnehagen fungerer godt som organisasjon og for å engasjere og involvere medarbeiderne i å nå felles mål i samarbeid med barnas foreldre. Styrer må ha evne til å fremme en felles kultur i barnehagen som også gir rom for ulikhet. Som personalleder må styrer sørge for å tydeliggjøre forventninger til personalet og følge opp medarbeiderne gruppe- og enkeltvis. Evne til å kommunisere med medarbeidere med ulik bakgrunn og utdanning er vesentlig. Godt lederskap skaper vilkår for at de ansatte kan ta i bruk og utvide sin kompetanse slik at målene i rammeplanen nås. Følgende innholdselementer omhandles:

- barnehagen som organisasjon - arbeidsorganisasjonen ut fra et kjønnsperspektiv
- personalarbeid i barnehagen
- skapende ledelse
- ulike veilednings former og konflikttarbeid
- barnehagen som flerkulturell arbeidsplass
- samarbeid og teambygging i barnehagen
- motivasjon og engasjement hos alle ansatte i barnehagen

Modul 4. Utvikling av en lærende barnehage

Det overordnede ansvaret for utvikling og endring av barnehagen som organisasjon ligger hos styrer. Personalledelse dreier seg blant annet om at medarbeidere får ta i bruk og utvikle sin kompetanse med sikte på kvalitetsutvikling i barnehagen. Dette er viktig for at barnehagen skal bli en lærende organisasjon som er rustet til å møte nye krav og utfordringer. Styrer må kunne initiere og lede ulike typer endringsprosesser i barnehagen som følge av indre og ytre krav og forhold. Dette fordrer godt samarbeid med barnehageeier og andre. Styrer må kunne handle strategisk, skape allianser og oppslutning om nye tiltak, samt stimulere til ulike former for læring, entrepenørskap og innovasjon i barnehagen. Følgende innholdselementer omhandles:

- utvikling av barnehagen som en lærende organisasjon
- ulike strategier for læring og utvikling i barnehagen
- samarbeid i nettverk – eksternt og internt
- utvikling av innovasjon og entrepenørskap i barnehagen
- å initiere, lede og veilede utviklingsarbeid i barnehagen

Et femte hovedtema handler om utvikling av egen identitet som leder og vil være gjennomløpende og integrert i modulene 1-4. Utviklingen av styrers rolleforståelse og egen lederprofil vektlegges. Følgende momenter behandles:

- rolleforståelse – rollebegrepet – utvikling av identitet
- håndtering av usikkerhet og ulike typer forventninger
- trygghet og mot i lederrollen
- egen maktbase som leder – legalitet og legitimitet
- lederrollen og utvikling av praksisfellesskap
- egen læring og utvikling som leder
- ledelse og etikk

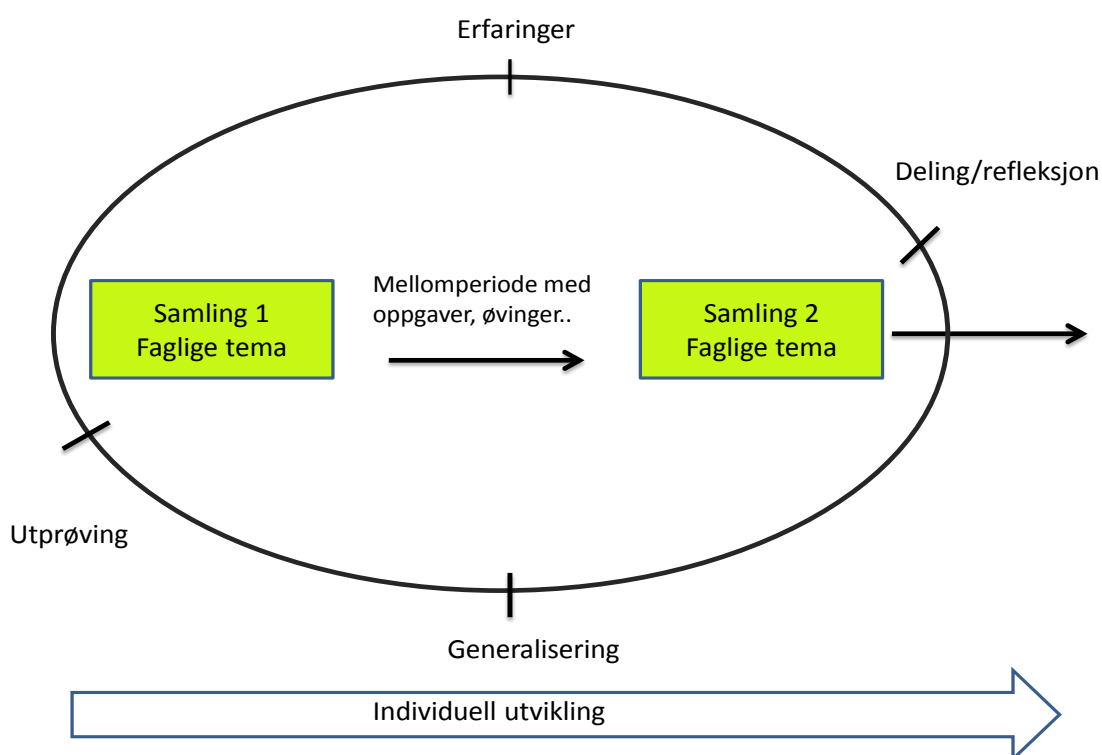
Modul 1 vektet med om lag 12 studiepoeng. De 3 andre modulene vektlegges med om lag 6 studiepoeng hver.

Organisering og arbeidsmåter

Styrerutdanningen i Midt- Norge vil bli gjennomført over 3 semestre. Det vil være 10 x 2 dagers samlinger.

Grunnmodellen er som vist med samlinger og arbeid mellom samlingene. Det tas i bruk en modell som kombinerer innsikt i teori, øving i ferdigheter og utvikling av gode holdninger. På samlingene og i mellomperiodene vil det bli brukt ulike arbeidsmåter som både støtter utvikling av akademisk innsikt og praktiske lederferdigheter. I tillegg til forelesninger og diskusjoner i grupper og plenum, vil det på samlingene bli brukt rollespill, arbeid med case fra styrernes egen praksis, samt trening av lederferdigheter.

Mye av læring er knyttet til erfaringslæring som metode. Studentene deles inn i arbeidsgrupper på 6-8 studenter som er en viktig arena for erfaringsutveksling og felles refleksjon. Disse gruppene vil ha en tett kobling til samlingene og er knyttet til prosessledere. Det vil være lagt opp til veiledning på case og skriftlige arbeider på samlingene. Som en del av opplegget i forhold til utvikling av egen lederrolle vil en også ta i bruk ulike typer verktøy som gir innsikt i ulike sider ved egen lederprofil.

I perioder mellom samlingene skal studentene skrive paper basert på tematikk fra hver modul etter nærmere beskrivelse. Arbeidet med paperet organiseres slik at studentene kan nyttiggjøre seg hverandres erfaringer. De diskuterer og veileder hverandre i valg av problemstillinger og arbeider sammen (min. 2 og maks 3 studenter) om skriveingen. Ett av paperne skal skrives som et individuelt arbeid. Studentene presenterer sine paper for hverandre i grupper og får feedback og evaluering av medstudenter og faglærer/veileder.

Emner / Tema

Emnekode	<i>(Emnekode for hovedemnet hentes fra det studieadministrative systemet, pt M-STAS)</i>
Navn hovedemne	Nasjonal lederutdanning for styrere i barnehager – Styreverutdanningen i Midt-Norge
Engelsk navn	National Leadership Education for Directors of Early Childhood Education and Care institutions – The Education for Directors in Mid-Norway
Studiepoeng	30 studiepoeng
Undervisningsperiode	Vår 2013 – Vår 2014
Emneansvarlig	Kari Hoås Moen

Arbeidskrav

Studenten skal levere til sammen fire skriftlige paper fordelt på de fire modulene:

Modul 1: Ett paper

Modul 2: Ett paper

Modul 3: Ett paper

Modul 4: Ett paper

Godkjenning av paper av internsensor (veileder) er en forutsetning for å få avlegge endelig eksamen i studiet. Det vil bli utviklet et eget notat angående paperskrivingen.

Eksamen

Studiet har en 2 dagers individuell skriftlig eksamen. Den arrangeres som hjemmeksamen med alle tillatte hjelpemidler. Eksamen vurderes etter ordinær karakterskala A – E for bestått, F for ikke bestått.

Eksamen

Emnekode	<i>(Emnekode hentes fra det studieadministrative systemet, pt M-STAS)</i>
Navn delemne	Nasjonal lederutdanning for styrere i barnehager – Styreverutdanningen i Midt-Norge
Studiepoeng	30 studiepoeng
Prosentandel av karakter	100 prosent
Undervisningsperiode	Vår 2013 – vår 2014
Eksamensform	Skriftlig hjemmeksamen
Varighet eksamen	2 dager
Sensur	Ekstern sensur
Karakteruttrykk	Bokstavkarakter A-F

Pensum

Modul 1: Ledelse av barns læring og utvikling

Brekke, M. & Søndena, K. (2009). *Veiledningskvalitet*. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 1, 3 og 11). 43 sider.

Busch, T. (2012). *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Bergen: Fagbokforlaget (kap. 1, 2, 4-8, 10). 108 sider.

Børhaug, K., Helgøy, I., Homme, A., Lotsberg, D. Ø. & Ludvigsen, K. (2011). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget (del 2, kap. 4, 10). 85 sider.

Glaser, V., Moen, K.H., Mørreaunet, S. & Søbstad, F. (red.) (2011). *Barnehagens grunnsteiner. Formålet med barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget. (kap. 2-6, 8, 14, 18, 20-22) ca. 125 sider.

Heikka, J. & Waniganayake, M. (2011). Pedagogical leadership from a distributed perspective within the context of early childhood education. *International Journal of Leadership in Education: Theory and Practice*, 14:4, pp. 499-512. London: Routledge. 13 sider.

Kan lastes ned fra: <http://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/13603124.2011.577909>

Karlsen, T.J. (red.) (2011). *Veiledning under nye vilkår. Skapende prosesser i møtet mellom veileder og veisøker*. Oslo: Gyldendal Akademisk (kap. 3, 10, 12). 54 sider.

Seland, M. (2011). *Livet i den fleksible barnehagen*. Muligheter og utfordringer i en barnehage i endring Oslo: Universitetsforlaget. 150 sider.

Schei, S.H. & Kvistad, K. (2012). *Kompetanseløft. Langsiktige tiltak i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 3, 4, 6,7). 71 sider.

I kompendium for modul 1:

*Børhaug, K & Lotsberg, D.Ø. (2010). "Barnehageledelse i endring" i *Nordisk barnehageforskning, vol 3, no 3 (s. 79-94)*. 15 sider.

*Gotvassli, K.Å. (2010). "Førskolelærere som styrere – utvikling av lederidentitet". I Hoel, T. L., Engvik, G. & Hanssen B. (red.) *Ny som lærer – sjansespill og samspill*. Trondheim: Tapir (s. 193-211). 18 sider.

*Granrusten, P.T. & Moen, K.H. (2011). "Nye lederroller i et utvalg kommunale barnehager med fokus på enhets- og fagledere". I Rapport FOU i praksis 2010. Trondheim: Tapir Akademisk. (s. 133-144). 11 sider.

*Hammer, S. (2008). Styring, statistikk, subjektivitet i *Tidsskrift for samfunnsforskning, 1/2008 (s. 73-102)*. Oslo: Universitetsforlaget. 29 sider.

*Løvgren, M. (2012). I barnehagen er alle like? I Aamotsbakken, B. (red.) *Ledelse og profesjonsutøvelse i barnehage og skole*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 37-49). 13 sider.

*Røvik, K.A. (2007). Om gode og dårlige oversettelser av organisasjonsideer i *Trender og translasjoner. Ideer som former det 21. århundrets organisasjon*. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 11). 18 sider.

*Solbrekke, T.D. & Østrem, S. (2011): Profesjonsutøvelse mellom profesjonelt ansvar og regnskapsplikt. I *Nordic Studies in Education. 3/2011*. Oslo: Universitetsforlaget. 14 sider.

*Østrem, S. (2007). «Barnehagen som læringsarena - Realisering av tanken om anerkjennelse». I *Nordic Studies in Education. 3/2007 (s. 277-289)*. Oslo: Universitetsforlaget. 12 sider.

Sum Modul 1: 779 sider.

Modul 2 Barnehagen i samfunnet

Bolman, L.G. & Deal, T.E. (2009). *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse. Struktur, sosiale relasjoner, politikk og symboler*. Oslo: Gyldendal Akademisk. (kap. 9, 10). 40 sider.

Busch, T. (2012). *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Bergen: Fagbokforlaget (kap.3). 12 sider.

Børhaug, K., Helgøy, I., Homme, A., Lotsberg, D. Ø. & Ludvigsen, K. (2011). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen Bergen*: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke (kap. 9, 11-13). Ca. 65 sider.

Postholm, M.B. (2010). *Kvalitativ metode. En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier*. 2 utg. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 2-5, 8). 88 sider.

Rogness, J.K. (2012). *Forhandlinger*. 3. utg. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 3, 4, 7). 55 sider.

I kompendium for modul 2:

*Børhaug, K. & Lotsberg, D.Ø. (2012). Institusjonelle betingelser for konkurranse mellom offentlige og private tjenesteytere i barnehagesektoren i *Nordiske Organisasjonsstudier Nr. 2 2012 vol. 14 (s. 27-46)*. 20 sider.

*Christensen, T., Lægreid, P. Roness, P.G. og Røvik, K.A. (2009). *Ledelse og styring i Organisasjonsteori for offentlig sektor*. Oslo: Universitetsforlaget (kap. 6). 27 sider.

*Hultqvist, K. (2004). Michael Foucault: Makten er det som viser seg mest og derfor skjuler seg best i Steinsholt, K. & Løvlie, L. (red.) *Pedagogikkens mange ansikter. Pedagogisk idehistorie fra antikken til det postmoderne*. Oslo: Universitetsforlaget (s. 620-633). 13 sider.

*Melander, P. (1997). Økonomistyring i videnbaserte og politiske organisasjoner - om at implantere økonomisk rationalitet i organisasjoner, hvor andre verdier er dominerende. *Økonomistyring & Informatikk*. 13, s. 159-188. 29 sider.

*Skybakmoen, H. & Behrens, A. (2010). Ledelse i barnehagen i Kvello Ø. (red.) *Barnas barnehage 1. Måsettinger, føringer og rammer for barnehagen*. Oslo: Gyldendal Akademisk (kap. 12). 32 sider.

*Øgård, M. (2005). "New Public Management – fornyelse eller fortapelse av den kommunale egenart?" I Baldersheim, H & Rose, L.E. (red.) *Det kommunale laboratorium. Teoretiske perspektiver på lokal politikk og organisering*. Bergen: Fagbokforlaget (kap. 2) 24 sider.

Sum modul 2: 405 sider.

Modul 3 Barnehagen som organisasjon

Axelsson, B. L. & Thylefors, I. (1996). *Om konflikter. Hemma och på jobbet*. Falun: Natur och kultur (s. 11 – 58). 47 sider.

Bolman, L.G. & Deal, T.E. (2009). *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse. Struktur, sosiale relasjoner, politikk og symboler*. Oslo: Gyldendal Akademisk. (kap. 2-8, kap. 12, 13, 15, 17). 241 sider.

Børhaug, K., Helgøy, I., Homme, A., Lotsberg, D. Ø. & Ludvigsen, K. (2011). *Styring, organisering og ledelse i barnehagen Bergen*: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke (kap. 1-3). 45 sider

Brekke, M. & Søndena, K. (red.) (2009). *Veiledningskvalitet*. Oslo: Universitetsforlaget. (Kap. 5, s.76-91). 15 sider.

Busch, T. (2012). *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Bergen: Fagbokforlaget (kap. 9). 11 sider.

Karlsen, T.J. (red.) (2011). *Veiledning under nye vilkår. Skapende prosesser i møtet mellom veileder og veisøker*. Oslo: Gyldendal Akademisk (kap. 8). 12 sider.

I kompendium for modul 3:

*Gotvassli, K-Å. & Haugset, A.S. (2010) "Jobbtilfredshet og jobbytelse – konsekvenser for ledelse". I Stene, M. (red.): *Forskning Trøndelag 2010*. Tapir forlag 2010. (s. 101-120). 19 sider.

*Hohr, H. (2009). Å føle, å oppleve, å begripe. En rekonstruksjon av John Deweys erfaringsbegrep. I Steinholt, K. og Dobson, S. (red.) *Verden satt ut av spill. Postmoderne pedagogiske perspektiver*. (s. 65-77). 12 sider.

*Moe, M. (2010). Jobben skal være helsefremmende og meningsfylt i *Forskning Trøndelag 2010*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.(s. 163-180). 17 sider.

*Aasen, W. (2010). "Førskolelæreren som teamleder og samarbeidspartner - ledelsesdilemmaer i barnehagen" I *Norsk pedagogisk tidsskrift 04/2010*, s. 293-304. Oslo: Universitetsforlaget. 11 sider.

Sum modul 3: 430 sider.

Modul 4: Utvikling av en lærende barnehage

Bolman, L.G. & Deal, T.E. (2009). *Nytt perspektiv på organisasjon og ledelse. Struktur, sosiale relasjoner, politikk og symboler*. Oslo: Gyldendal Akademisk (kap. 18 og 20). 47 sider.

Gotvassli, K.Å. (kommer). *Strategisk kompetanseutvikling i barnehagen. Ny kurs eller nye kurs?* Oslo: Cappelen/Damm. Ca. 100 sider.

Irgens, E.J. (2011). *Dynamiske og lærende organisasjoner. Ledelse og utvikling i et arbeidsliv i endring*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke (kap. 1-4 og 6). 165 sider.

Schei, S.H. & Kvistad, K. (2012). *Kompetanseløft. Langsiktige tiltak i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget (kap.1-2, 5). 58 sider.

I kompendium for modul 4:

*Bøe, M. (2011). "Ledelse som reflektert aktivitet og handling i lys av barnehagen som lærende organisasjon". I Otterstad, A. M. & Rhedding-Jones, J. (red.) *Barnehagepedagogiske diskurser*. Oslo: Universitetsforlaget. 13 sider.

*Emstad, A.B. (2012). Ekstern skolevurdering som verktøy for organisasjonslæring. I Postholm, M. B. (red.) *Læreres læring og ledelse av profesjonsutvikling*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag. 20 sider.

*Nielsen, V.D. (2012). Aksjonsforskerens rolle i klasseromsforskningen i Sjøvoll, J. (red.) *Entreprenørskap i utdanningen. Aksjonsforskning for endring av skolens kultur*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag. (s. 49-61). 12 sider.

Sum modul 4: 415 sider.

Totalt: 2029 sider.

Aktuelt lov- og regelverk som ikke blir regnet inn i pensumlista:

Arbeidsmiljøloven (Lov om arbeidsmiljø, arbeidstid og stillingsvern mv.)
Barnehageloven (Lov om barnehager)
Barneloven (Lov om barn og foreldre)
Barnevernloven (Lov om barnevernstjenester)
Ferielloven (Lov om ferie)
Forvaltningsloven (Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker)
Likestillingsloven (Lov om likestilling mellom kjønnene)
Opplæringsloven (Lov om grunnskolen og den videregående opplæringa)
Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.
Hovedavtalen
Hovedtariffavtalen

Utfyllende lesning (ikke pensum)

Barne- og likestillingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet (2009): *Veileder; Til barnets beste? Samarbeid mellom barnehagen og barneverntjenesten* Q-1162 B. Oslo.

Bratterud, Å, Sandseter, E.B.H. & Seland, M. (2012) *Barns trivsel og medvirkning i barnehagen. Barn, foreldre og ansattes perspektiver*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning AS og Dronning Mauds Minne Høgskole for førskolelærerutdanning.

Foreldreutvalget for barnehager (FUB) og Kunnskapsdepartementet. *Et ressurshefte for foreldre og personalet om samarbeid Hjem-barnehage*.

Kunnskapsdepartementet (2007): *Veileder; Fra eldst til yngst. Samarbeid og sammenheng mellom barnehage og skole*. F- 4248 B. Oslo.

St. meld. nr. 41 (2008-2009) *Kvalitet i barnehagen*.

Skogen, E., Slåtten, M. V. og Tellefsen, M. (2008). *Rett skal være rett. Juridiske og pedagogiske utfordringer i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vassenden A., Thygesen, J., Brosvik Bayer, S., Alvestad, M. & Abrahamsen, G. (2011). *Barnehagens organisering og strukturell betydning for kvalitet*. Rapport Iris 2011/029. Stavanger: IRIS.

Det er ikke tillatt å gå opp til eksamen i et emne som har pensumlitteratur som studenten har hatt på pensumlisten ved tidligere eksamener i løpet av sin utdanning. Studentene bes vurdere pensumlisten i forhold til tidligere avlagte eksamener og kontakte faglærerne for å få forslag til annen pensumlitteratur dersom de finner pensumlitteratur som er brukt ved tidligere avlagte eksamener.